

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus: Je Evropa pouze v imigrační krizi?

Martin Slaný: Cena IVK Dušanu Třískovi

Otázka IVK: Byl by brexit katastrofou? (Jiří Weigl, Lenka Zlámalová, Ivo Strejček, Tomáš Břicháček, Jan Skopeček, Michal Mocek, Alexandr Tomský)

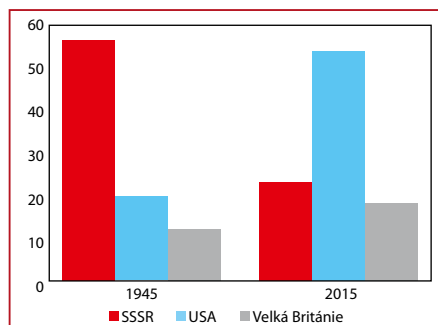
Marek Loužek: Zpráva ze semináře k 25 letům ODS

Hana Lipovská: Recenze – Niall Ferguson: Velký rozklad

KVĚTNOVÝ GRAF IVK

Názory Francouzů na osvobození

Který národ podle vás nejvíce přispěl k porážce Německa v roce 1945? (v %)

Zdroj: Institut français d'opinion publique, 2016.

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 23. 5. 2016

Je Evropa pouze v imigrační krizi?*

Václav Klaus

Přiznám se, že na Vaši dnešní konferenci přicházím s určitými rozpaky. Je to hlavně proto, že na téma migrace už bylo řečeno vše podstatné, že potřebné argumenty jsou známy. Kdo je slyšet chtěl, ten je slyšel. Seriózní dialog na toto klíčové téma naší současnosti bohužel stále ještě nenastal. Není kde ho realizovat. Jsou organizovány pouze monology. Jsou to setkání těch, kteří mají stejný nebo velmi blízký názor. Obávám se, že i výběr dnešních řečníků na tomto fóru probíhal stejným způsobem. Nevytýkám to organizátorům. Připouštím, že ti, kteří mají názor jiný, zájem sem dnes přijít nemají.

Nejsem si jist, že zde dnes mohou říci něco úplně nového oproti knížce, kterou jsme v závěru loňského roku napsali s Jiřím Weiglem, a oproti svému vystoupení na Vysoké škole finanční a správní před třemi týdny. Dovolte mi uvést alespoň několik doplňkových poznámek.

První se týká názvu Vaší konference. Jsem přesvědčen, že se Evropa nachází nejen v krizi imigrační, ale v krizi daleko širší a obecnější. Tato obecnější krize, vyvolávající dnešní stagnaci, ne-li už přímo úpadek Evropy, je – podle mého názvu – i tou nejvýznamnější příčinou vzniku dnešní masové, do Evropy směřující imigrační vlny. Nikoli obráceně. Hluboká krize je zde i bez migrace. Imigrační vlna k ní nepochybně přidává další, nikoli nevýznamnou dimenzi. To považuji za – koncepčně – velmi důležitou tezi.

Kdo vysloví tento názor, stane se předmětem zuřivého útoku evropeistů, těchto samozvaných „majitelů klíčů“ k Evropě (abych použil tento příhodný, a pro mou generaci nezapomenutelný Kunderův termín), stane

* Vystoupení na konferenci „Evropa v imigrační krizi: jaká jsou východiska?“, Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, Praha-Smíchov, 4. května 2016.

se předmětem útoku těchto zastánců víry v přínos nikdy nekončícího prohlubování evropské unifikace a centralizace a zastánců víry ve své vlastní moudro, vystavěné na pochybných idejích posledních desetiletí. Tito lidé v dnešní formě evropské integrace a v politickém, ekonomickém a sociálním systému Evropy vidí jakési téměř nadpozemské dobro. Příčinu imigrační vlny hledají jen a jedině v rozvratu států Blízkého východu a severní Afriky. Na svou milovanou Evropskou unii a na rozhodování jejich představitelů nedají dopustit.

Příčiny současného rozvratu arabských zemí vidí v jejich dlouhodobých vnitřních problémech a zejména v islámu jako takovém, tedy v náboženství. Neuvědomují si vinu Západu, zejména Spojených států, za neúspěšné vojenské intervence v této oblasti v posledním čtvrtstoletí a za nesmyslný pokus o násilný tzv. vývoz demokracie do těchto zemí.

Evropa se nachází nejen v krizi imigrační, ale v krizi daleko širší a obecnější.

Část z těchto evropeistů si asi dokonce přeje, aby k nám migrantů přišlo co nejvíce, protože jedině tak je – podle nich – možné stvořit novou Evropu a nového evropského člověka. Z nás, ze starých Evropanů ve starých evropských zemích se Evropa k jejich obrazu vybudovat nedá. V tom mají pravdu.

To jsou postoje, které dlouhodobě odmítám. Argumentů, které k tomu používám, je mnoho, v tomto krátkém vystoupení je nemohu všechny uvést. Proto alespoň některé z nich. Jsme na akademické půdě, proto zůstanu spíše ve společensko-vědní, tedy ideové oblasti. Nebudu se pokoušet o argumentaci geopolitickou, vojensko-bezpečnostní, nábožensko-teologickou. Nepřijmu také diskusi o tzv. konspiračních teoriích. Více než souhlasím se známým americkým autorem Mattem Ridleyem (autorem knihy *The Rational Optimist*), který v nedávném vystoupení v CATO Institute (Cato Policy Report, leden-únor 2016) říkal, že je velmi skeptický k tomu, co on nazývá „the Great Man Theory of History“.

ry“ a stejně tak k významu konspirací těch menších. Ve své nové knize *The Evolution of Everything: How New Ideas Emerge* zdůrazňuje evoluční, inkrementální vývoj lidské společnosti. Já jsem přesvědčen o tom, že i celá migrace do Evropy měla a má svou evoluci a své postupné, dlouhou dobu – v Evropě, nikoli v arabském světě – připravované předpoklady a předstupně.

Vidím je hlavně ve světě idejí. Proto bagatelizuji konspirace a význam telefonátů Obamy s Merkelovou. Odmítám i to, že by bylo možné důvody dnešní masové migrace, resp. její eventuální potřebnost hledat v údajném (protože neexistujícím) nedostatku pracovních sil v Evropě nebo v poklesu porodnosti a ve stárnutí obyvatel Evropy.

Celá migrace do Evropy měla a má svou evoluci a své postupné, dlouhou dobu – v Evropě, nikoli v arabském světě – připravované předpoklady a předstupně.

Dnešní masová migrace byla způsobena hlavně tím, že Evropa, zejména v posledním půlstoletí, zažívá mimořádnou chaotizaci svého politického jednání a chování (primárně svou iracionální centralizací) a že zažívá mimořádné narušení dlouhodobě utvářených vzorců chování jejích obyvatel (díky svým a americkým „revolučním“ 60. letům). O dnešní migrační vlnu si proto Evropa „koledovala“. Zdůraznil bych tři důvody, které jsou poněkud jiné, než je mainstreamové vidění této problematiky:

1. nastalo všeobecné přijetí (téměř religiózním způsobem obhajované) nezodpovědné, utopické, proto v podstatě antihumánní doktríny lidských práv, která se tváří, že lidé na široce a stále šířeji definovaná, často

nároková práva mají nárok, že pro tato práva stačí, aby byla v libovolném prostředí jakkoli demokraticky či nedemokraticky prosazena a „zavedena“, a že už to, samo o sobě, automaticky, vytvoří takový politický, ekonomický a sociální systém, který si stoupenci této doktríny přejí. Je to uvažování, které nechápe, že taková věc jako právo je *produkt* určitého společenského uspořádání, v lidských dějinách jen zcela mimořádně se vyskytujícího, nikoli jeho předpokladem;

2. v Evropě došlo k úspěšně provedenému zdiskreditování a proto opuštění tradičních hodnot, elementárních principů lidského chování, životního stylu a respektu k hierarchicky uspořádanému principu organizace lidské společnosti. Tato radikální změna je důsledkem teprve teď se plně prosadivšího vítězství kulturní revoluce šedesátých let. Ta nebyla „osvobozením“ člověka od – Marxem definovaných – okovů kapitalistické společnosti, ale „pseudoosvobozením“ od lidskými dějinami utvářených civilizovaných, kulturních společností a od v nich se osvědčivších prvků lidského chování. Nemám moc rád termín kulturní marxismus, zdá se mi, že je toto slovo již obsazeno (a to v jiném významu), ale začínám se s ním pomalu smiřovat. Přesto je pro mne to, co se dnes děje, spíše Sartre a Marcuse, Rudi Dutschke a Cohn-Bendit než Karel Marx;

3. v Evropě zvítězila doktrína europeismu, který je konglomerátem postdemokratické doktríny politické (přesvědčené o zhoubnosti národních států a o nezbytnosti nahradit je kontinentálním uspořádáním světa), trh odmítající a v sílu moudrého státu věřící, zcela neliberální doktríny ekonomické a sociální, a v neposlední řadě antikonzervativní a proti tradicím se bouřící doktríny kulturní či lidské chování předurčující, která se opírá o názory moderních ismů

– multikulturalismu, politické korektnosti, feminismu, genderismu, homosexualismu (a celého LGBT).

Na vzniku současné migrační vlny se proto zásadním způsobem podepsal Západ (a v rámci něho jeho kolébka Evropa). Rozbuškou, která individuální migraci přeměnila v masovou migrační vlnu, bylo naivní a nezodpovědné vítací heslo kancelářky Merkelové a podobná prohlášení dalších evropských, zejména bruselských, multikulturální ideologií zaslepených politiků.

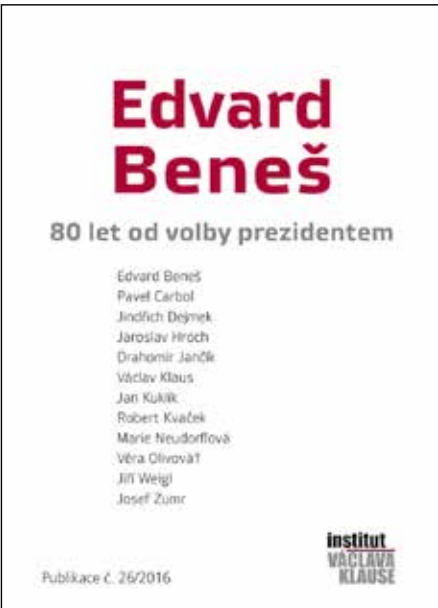
V Evropě došlo k úspěšně provedenému zdiskreditování a proto opuštění tradičních hodnot.

Současná migrační vlna proto nemohla nepřijít. Každý, kdo žádal a žádá její zastavení, byl a je ostrakizován, zesměšňován, líčen jako význam pomoci, soucitu a milosrdenství nechápající člověk, jako sobec, egoista, nekřesťan, prostě neevropan. Tyto výtky nesmíme nikdy akceptovat.

Chtěl bych se na to podívat ještě z trochu jiného úhlu. Společenské vědy studují zákonitosti chování společnosti, jednotlivců a všech „entit“, které si tyto jednotlivci vytvářejí jako předpoklad žití v masové, anonymní, nikoli na osobní znalosti každého s každým založené společnosti. Z jejich poznatků pro nás vyplývají některé zásadní závěry.

Nenacházíme-li se v tzv. face-to-face society (jako je rodina) anebo nejsme-li ve světě naprosté anarchie, musí jakákoli „velká“ společnost ke svému racionálnímu chování splňovat určité předpoklady, musí být nalaďena na stejnou notu, musí sdílet některé elementární, komunitu tvořící hodnoty, musí respektovat určitá, evolucí vytvořená

NOVINKA

IVK nabízí sborník č. 26/2016 „**Edvard Beneš: 80 let od volby prezidentem**“, do něhož přispěli **Robert Kvaček, Jan Kuklík, Jaroslav Hroch, Jiří Weigl, Pavel Carbol, Václav Klaus, Jindřich Dějmek, Věra Olivová, Josef Zúmr, Drahomír Jančík a Marie Neudorffová**. V přílohách jsou výňatky z díla **Edvarda Beneše**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**.

216 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz

pravidla, návyky a obyčejy, musí mít vybudován systém všemi respektovaného a současně přísně vynucovaného práva.

My, kteří tyto společensko-vědní poznatky respektujeme, proto mluvíme o nezbytné kohezi, koherenci, či homogenitě společnosti. To vytváří její nesmírně cenný a vzácný sociální kapitál. Cizí prvky, jinak se chovající jedinci či skupiny jedinců, samozřejmě být mohou, ale smí být jen zlomkem společnosti, smí být jen – i když leckdy vítanou – kuriozitou či atrakcí. Nesmějí svou vahou a významem zásadně narušovat či dokonce chtít měnit chování společnosti, v níž se nacházejí. Nebo smějí, ale pak tím vzniká společnost jiná. Různost je jen kořením společnosti. Prospívá jí však jen tehdy, je-li jí v ní „jako šafránu“. (Mluvíme o společnosti, o ucelené komunitě lidí, charakterizované určitou kulturou, životním stylem, civilizační úrovní, organizovaností. Nemluvíme o beztvare hmotě typu lidstvo, svět, planeta.)

Evropa by dnešní migrační krizi přežít mohla, kdyby byla i nadále Evropou, tedy sebou samým. Kdyby byla zdravá.

Každé významné narušení tohoto, historii opakovaně potvrzovaného principu, je pro společnost vážným, leckdy smrtelným nebezpečím. Hodnotu přiměřené míry stejnosti – v zásadních systémových věcech, nikoli v názoru na preferenci hudebních žánrů či barvy kravat – je pro zdraví jakékoli společnosti třeba rezolutně hájit.

V nadpisu konference se ptáte, jaká jsou východiska. Je to dotaz, k čemu to všechno logickou nevyhnutelností povede? Nebo se ptáte, co dělat, aby to touto cestou nevedlo?

K tomu prvnímu bych řekl, že očekávám, že soudobá migrační krize a příčiny, které k ní vedly a nadále vedou (ty ještě daleko více než migrace samotná), způsobí, že Evropa přestane být tou Evropou, kterou známe. Používám-li slovo Evropa, mám na mysli Evropu jako abstrakci, jako civilizačně-kulturní celek, jako historickým vývojem vzniklý konglomerát postojů, názorů, zvyklostí, mravů a obyčejů, myšlenkových vzorců, náboženství a světonázorů, způsobů chování, souhrnné hodnot, které Evropu – ve svém souhrnu – činí specifickým fenoménem. Nemluvíme ani o zeměpisu, ani o dnešní formě sebeorganizace Evropy, o Evropské unii. Evropa by dnešní migrační krizi přežít mohla, kdyby byla i nadále Evropou, tedy sebou samým. Kdyby byla zdravá. Kdyby neprocházela už minimálně půl století (nebo spíše století celé) hlubokou krizí. Z ní plynoucí slabost činí náš kontinent snadno zranitelným a neschopným se bránit. Všechno navíc naznačuje, že se bránit ani nechce. O to je dnešní situace hrozivější. Vytvoření Evropské unie tuto krizi nezastavilo, naopak ji dále prohloubilo.

Nepředstavujeme si však možnou či pravděpodobnou destrukci či rozklad Evropy jako jednorázový akt, jako náhlé zhroucení, jako rozpad „domečku z karet“. Bude to proces, bude to evoluce, nebude to jedna prohraná bitva.

Druhá otázka byla – à la Černyševskij – *co dělat?* Jak jsem se snažil ukázat, vinu za dnešní masivní tok migrantů do Evropy vidím jak v systémových problémech evropského kontinentu, tak v dnešních „vítačích migrantů“, tedy v dnešních evropských elitách (či kvazi-elitách), v dnešních bruselských nebo pro-bruselských politikách a v celé, to napojené mediálně-kul-

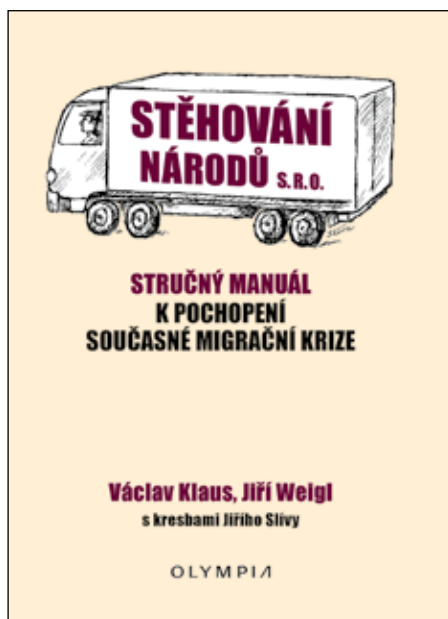
turně-intelektuální kvazi-avantgardě, která chce mezi novodobé elity patřit a která se na tomto „vítání“ přizívuje. Právě tito lidé jsou dlouhodobými spolutvárci evropského systému – jak politicko-ekonomicko-sociálního, tak formy evropské integrace.

Hodnotu přiměřené míry stejnosti je pro zdraví jakékoli společnosti třeba rezolutně hájit.

Tito lidé propadli zruďným ideologiím kulturního marxismu (viz přehledný text Claudia Grasse v dubnovém čísle švýcarského měsíčníku Global Gold, který má nadpis „Cultural Marxism and the Birth of Modern Thought-Crime“). Ten vedl – stejně jako původní marxismus o století dříve – k degeneraci západní společnosti, ke ztrátě její kulturní identity, k její hluboké intelektuální krizi. Vedl i k přijetí zhoubné ideologie politické korektnosti. Claudio Grass velmi přesně identifikuje zrod tohoto myšlení ve *frankfurtské škole* u Horkheimera, Adorna, Habermase, Marcuseho a Fromma. Tento, z Frankfurtu (am Main, nikoli an Oder) vycházející způsob myšlení prorostl celou Evropou a je dnes a denně šířen z Bruselu nejen projevy politiků a jimi prosazovanou legislativou, ale i Bruselem vynucovaným vzdělávacím systémem bořícím dosavadní formy a obsah vzdělání a mimořádně úspěšně manipulujícím dětmi a mladou generací.

Proto nebude stačit vyměnit dnešní politické lídry Evropy. Bude třeba vyměnit i za nimi stojící nositele dnešní evropské ideologie, dnešní evropský akademický a intelektuální svět. K tomu jedny volby nestačí. To vyžaduje onu, dnes mnou již několikrát zmíněnou evoluci. Zkusme přispět alespoň k jejímu nastartování. ■

NABÍZÍME

Evropský kontinent, potažmo celá západní civilizace je v současné době konfrontována s krizí nevidaného rozsahu. Vše nasvědčuje tomu, že migrační katastrofa, která se na starý kontinent valí ze zemí rozvráceného Blízkého východu a severní Afriky, bude v příštích měsících a letech dramaticky nabývat na síle. Oproti všem vážným varováním zůstávají evropské elity vůči tomuto problému zcela netečné a pokračují ve svém – běžným občanům nijak neprospívajícím – summitování, které paradoxně posouvá jednotlivé evropské země blíže a blíže vážnému dramatu s nedozírnými a hlavně nevratnými důsledky.

Čím byla tato migrační krize způsobena? Potřebuje vůbec Evropa migranty z jiných světů a proč je jejich zvaní k nám hluboce amorální? Proč se vrcholným byrokratům z EU tato krize vlastně hodí? A co by se mělo stát, aby nedošlo na nejhorší?

Odpovědi na tyto a další otázky naleznete v knize **Václava Klause a Jiřího Weigla „Stěhování národů s.r.o.“** s podtitulem „**Stručný manuál k pochopení současné migrační krize**“ (2015). Tuto mimořádnou publikaci, která vychází ve zcela mimořádnou dobu, vydává nakladatelství **Olympia** a svými kresbami ji doplnil známý český kreslíř Jiří Slíva.

90 stran, 199 Kč.

objednávky na: www.iolympia.cz

Výroční Cena IVK udělena Dušanu Třískovi

V den svého významného životního jubilea 14. dubna 2016 obdržel JUDr. Ing. Dušan Tříška, CSc. letošní Výroční cenu IVK za svůj dlouhodobý přínos k rozvoji českého ekonomického myšlení a za významný podíl na transformaci české ekonomiky.

Dušan Tříška patří k našim nejvýznamnějším a nejoriginálnějším ekonomům. Jeho cesta k ekonomii ale nebyla přímočará. Původem vystudovaný fyzik (a rovněž právník) se po ekonomické aspirantuře na VŠE věnoval v Ekonomickém ústavu ČSAV nejprve systematické analýze a vícekriteriálnímu rozhodování. Naštěstí, jak dodal on sám při přijímání ocenění, jej včas „zachránil“ Václav Klaus, který ho přivedl k ekonomické teorii. V ní našel Tříška svůj životní obor i díky tomu, že viděl její metodologickou blízkost s fyzikou. Záhy zjistil, že ekonomie je rovněž exaktní vědní disciplínou, pečlivě metodologicky vybudovanou, postavenou na pevných axiomatických základech se silným empirickým zázemím (což ostatně musíme všem neekonomům připomínat dodnes).

Svými odbornými texty významně ovlivnil českou a československou diskusi o povaze socialistické ekonomiky, o teorii firmy a posléze o transformaci ekonomiky. Jeho široké

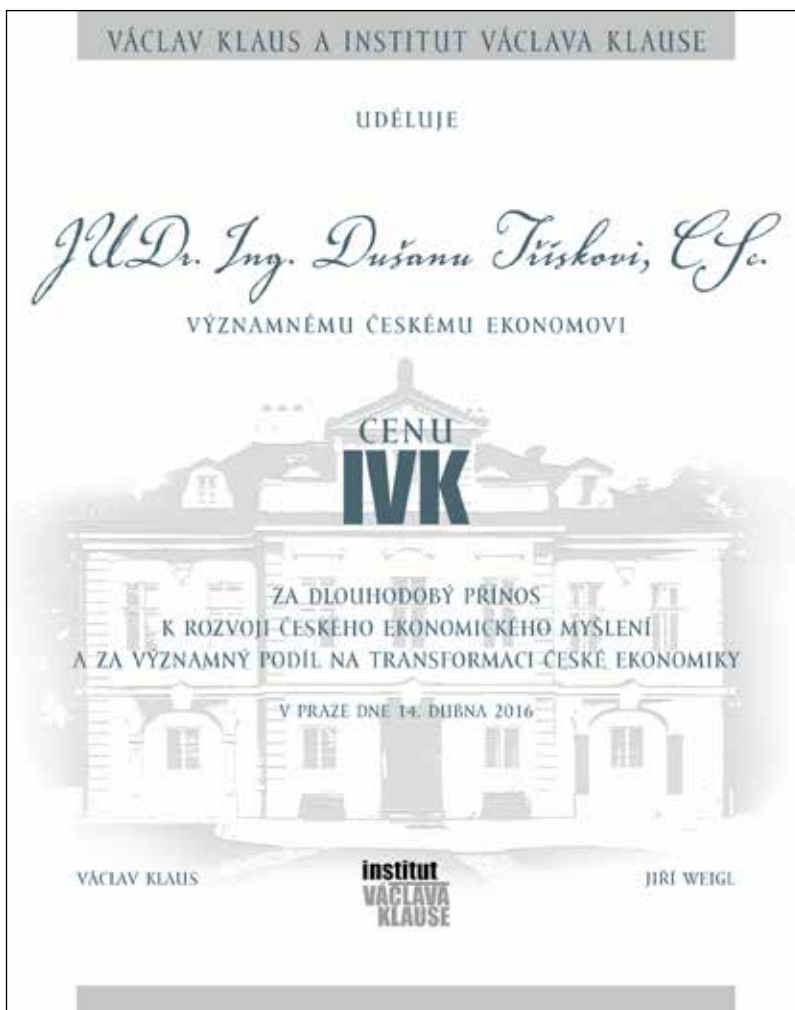
odborné zázemí mu umožnilo i věcně přesahy ekonomie do práva či analýzy smluv. Mnohé z jeho textů jsem měl možnost číst až se zpožděním jako jeho student či později jako kolega na VŠE. Oceňoval jsem, s jakou důsledností při svých analýzách všemožných společenských jevů používá nástroje, které mu ekonomie nabízí. Vždy k ekonomické vědě přistupoval s pokorou a každý

jeho výrok při přednáškách nenechával nikoho na pochybách, že je do ekonomie zapálený a že ji má opravdu rád. Nehaní ji, laicně nekritizuje a naopak se snaží i ve svých četných odborně popularizačních příspěvcích o její osvětu. K laické veřejnosti umí promluvit přitažlivým slovem, aniž by obsah ztratil cokoli na exaktnosti. Činí tak často i v rámci našeho Institutu, ať už ve svých příspěvcích v Newsletteru, ve sbornících, či na pravidelných seminářích.

Tříškovo kvalitní ekonomické zázemí a komunikační dovednosti z něj po listopadu 89 udělaly rychle jednu z nejviditelnějších postav naší transformace. Václav Klaus při předávání ocenění připomněl, že byl členem nejuzšího týmu připravujícího transformaci (nejprve jako poradce, posléze ředitel odboru a nakonec náměstek na Ministerstvu financí), že byl hlavním „protlačovatelem“ zákona o velké privatizaci a zejména spoluvůdčem myšlenky kuponové privatizace, jejíž 25. výročí si letos připomínáme. Dušanu Třískovi se tak jako málokterému ekonomovi podařilo ověřit ekonomické zákonitosti v neopakovatelném procesu transformace. A jak sám dodává, byl to pro něj nejsilnější intelektuální zážitek života.

Předávání letošní ceny IVK, kterého se účastnili i dva předešlí držitelé – Stanislava Janáčková a Milan Knížák – se neslo v přátelské atmosféře okořeněné neotřelým a typickým mile sarkastickým Tříškovým humorem. Jeho elán a životní optimismus (vlastně si nepamatuji, kdy bych ho viděl – zda-li vůbec někdy – nazlobeného či zmítaného pesimismem) mu můžeme mnozí z nás o mnoho mladších závidět. Nutno ještě dodat, že se v dohledné době všichni můžeme těšit na sbírku jeho textů, kterou v IVK připravujeme k vydání.

Martin Slaný

OTÁZKA IVK

Bylo by vystoupení Británie z EU takovou katastrofou, jak je nám sdělováno? A pro koho?

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Domnívám se, že britské referendum o vystoupení z EU dopadne podobně jako skotské referendum o nezávislosti, tj. že neprojde. Odchod nechce ani Cameron, ani Labour party, ani Skotové a Walesané, tlak z Evropy i USA je a bude enormní. Navíc Británie díky svým výjimkám je na tom z hlediska diktátu Bruselu relativně lépe než zbytek EU. A spousta nesmyslů, které nám vnucuje Brusel, si za Kanálem vymysleli a zavedli sami. Například fakt, že polovinu obyvatel Londýna tvoří migranti nebo jejich potomci a že tam tak dnes budou mít muslimského starostu, není výsledkem cizího pozvání přistěhovalců či jejich přerozdělování, ale plodem vlastní britské chybné politiky multikulturalismu.

Pokud by k brexitu přece jen došlo, jsem přesvědčen, že kromě jistého psychologického otřesu fakticky k žádné velké změně nedojde. Británie by byla jako Norsko součástí Evropského hospodářského prostoru a více méně by stejně prováděla dnešní politiku. EU by pro Británii nepochybně vymyslela nějakou specifickou formu přidružení, která by zachovávala de facto status quo. Obdoba náhrady odmítnuté Evropské ústavy Lisabonskou smlouvou se přímo nabízí. Nemějme proto přehnaná očekávání – brexit bude jenom bouří ve sklenici vody.

Lenka Zlámalová
analytička Echo24.cz

Největším problémem debaty o budoucnosti Evropské unie je demonizace. Všechna rozhodnutí, která vedou jiným směrem, než je čím dál hlubší integrace, jsou vydávána za tragédii. Debata je tvrdě vedená stylem, že prostě není alternativa. Tak se mluvilo o odchodu Řecka nebo jiných zemí z eurozóny a stejně se teď mluví o odchodu Británie z Evropské unie. Právě tou demonizací se brání svobodné debatě o různých možnostech. A uzavírá se prostor, aby se

na alternativu bylo možné v klidu bez emocí připravit.

Pro samotnou Británii by odchod z Evropské unie žádnou tragédií nebyl. Je to sebevědomá země s jasnou identitou. Obchodní velmoc s výbornými vazbami po světě. Kdyby po odchodu měla stejný status v evropském hospodářském prostoru jako Švýcarsko nebo Norsko, nebyl by to pro ni žádný vážnější problém. Mohou se ale objevit škodolibé snahy, nedat jí ho jen tak snadno, když si dovolila z EU odejít. Takové výhrůžky dnes slyšíme třeba z Francie.

Podstatně horší by byl odchod pro budoucnost Evropské unie. Klub, z něhož odchází úspěšní, se vždycky dostává do úpadku. Pro nás by to byla velmi špatná zpráva. Evropská unie bez Británie, dominovaná Německem a slábnoucí Francií, je z pohledu našich zájmů podstatně horší.

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

S blížícím se termínem referenda o setrvání Velkou Británie v EU se průzkumy nálad britských občanů shodují v jednom: tábory „Ano“ a „Ne“ si o bruselském centralismu nedělají žádné iluze. To, v čem se zásadně liší, je jejich ochota či odvaha vstoupit do „neznámého“. Bylo by ovšem ono „neznámé“ katastrofou?

Britským „Ne“ dalšímu členství v EU by byl aktivován čl. 50 Lisabonské smlouvy. Ten zemi, která se rozhodne vystoupit z EU, zaručuje po následující dva roky zastoupení v Radě ministrů a všech dalších institucích EU.

Zásadní je, že členství v EU a členství v jednotném trhu nejsou totéž. V průběhu přechodného dvouletého období by došlo k vyjednání podmínek obchodní spolupráce a dá se téměř jistě předpokládat (při vědomí prokazatelných obchodních nerovnováh mezi Velkou Británií a EU), že by si Britové vyjednali nejméně tak dobré podmínky, jaké mají nyní, neboť by vyjednávali z mnohem silnější pozice. Velká Británie by s jistotou zůstala členem společného trhu, současně by se zbavila frustrujících závazků plynoucích z jednotné zemědělské a rybářské politiky, či by se vymkla jurisdikci Evropské politiky, či by se vymkla jurisdikci Evropského soudního dvora. A zejména by obnovila pro sebe to nejpodstatně-

jší: svrchovanost britského zákonodárství na svém území.

Pro koho by tedy bylo katastrofou vystoupení Velké Británie z EU? V první řadě pro Brusel, neboť úspěšný britský příklad by mohl být následován dalšími nespokojenci. Rozhodně pro ty evropské elity, které se jakéhokoliv projevu touhy po variantním vývoji v Evropě děsí (a proto tak ze všech stran každého „katastrofálními“ důsledky Brexitu straší). I pro Německo, kterému by v dnes již „německé Evropě“ vyrostl znenadání nezávislý konkurent, ale které by současně uvnitř EU ztratilo spojence ve vyvažování francouzského vlivu.

Lze si jen přát, aby Britové našli odvahu vstoupit do „neznáma“. Ukázalo by se, že našli odvahu k návratu do starého dobrého světa liberální demokracie.

„Volba opustit EU neznamena vstoupit do neznámého, nebezpečného prostoru,“ vybízí Gerald Frost z The Danube Institute, „ale zůstat ve většinou starém známém světě, který se pouze zbavil vysoce nežádoucích rysů.“

Tomáš Břicháček
právník a publicista

Pro EU jako hospodářský a politický celek a pro celý integrační projekt by odchod Spojeného království znamenal citelnou ránu. Unie by přišla o více než 64 milionů obyvatel (cca 12,7% EU), druhý ekonomicky nejsilnější členský stát (cca 16% HDP EU) a jeho konkurenceschopný průmysl a služby, o světové finanční centrum a také o silnou, akceschopnou britskou armádu. Byl by to zásah pro všechny, kteří sní o Unii jako o světové velmoci a – v duchu někdejší Lisabonské strategie – „nejdynamičtější a nejkonekurenceschopnější“ ekonomice světa.

Navíc by došlo k „nebezpečnému“ precedentu – členská základna se zatím měnila vždy jen vzestupným směrem, což bývá předkládáno jako důkaz úspěchu integrace a zároveň jako potvrzení dějinné zákonitosti, podle níž Unii lze jen rozšiřovat a prohlubovat, a nikdy naopak. Ze všech těchto důvodů se zdá být za hranou představitosti, že by něco takového jako „brexit“ mohlo být britským občanům evropskými elitami vůbec dovoleno. ■

Na druhou stranu evropští centralisté bez Británie na palubě by měli v nové zúžené Unii snažit život. Dominance Německa a Francie a levicového pohledu na svět by byla ještě výraznější, hlas menších členských států ještě slabší, zdravého rozumu a kritického přístupu by ubylo, těžkopádný „evropský sociální model“ by mohl být nadále zabetonován v unijní regulaci a získávat tak čím dál větší odolnost vůči demokratickým volbám v členských státech. Model vícerychlostní integrace, jehož je Británie nejviditelnějším výčnělkem, by byl patrně postupně potlačen ve prospěch uniformity podle tvrdého jádra.

Nejmenší obavy bych měl o samotnou Británii a dopady vystoupení na její hospodářství. Bylo by v zájmu Britů i zbytkové EU zajistit v nově vzniklých podmínkách nenarušenou kontinuitu volného obchodu.

Jan Skopeček
Institut Václava Klause

Katastrofou by případné vystoupení Británie z EU v žádném případě nebylo, jakoliv nevěřím, že by k němu pod stále zesilující politickou a mediální masáží britských voličů mohlo dojít. EU je politický projekt, nikoliv žádná nadpřirozená entita, bez které by se zhroutil svět, a přestala existovat budoucnost. Katastrofou je ale dění a debata, které se kolem tzv. brexitu rozběhly.

Především je potřeba připomenout, že referendum nevypsal britský ministerský předseda Cameron proto, aby se mohla Británie jako kolébka demokracie svobodně rozhodnout, zda chce nadále žít v poutech přeregulovaného rámce EU s podstatným demokratickým deficitem jejich institucí, nebo se chce naopak vydat vlastní, svobodnější cestou. Referendum vypsal D. Cameron z donucení, aby utlumil stranický rozkol ve své Konzervativní straně. Že ho dnešní podoba EU příliš netrápí a po žádné její reformě netoužil, svědčí zejména výsledek jeho vyjednávání, resp. velmi slabé ústupky, které pro Británii získal a které reformou EU nemůže označit nikdo. Absurdní a zoufalé je jeho dnešní strašné koncem míru v případě, že by Británie nakonec z EU odešla. Pokud by si něco takového skutečně myslel, nikdy by přeci nemohl takové referendum slibovat a vypisovat.

Katastrofou je i to, že se po této „etudě“ na dlouho uzavře jakákoliv možnost EU reformovat či alespoň pootočit směr ev-

ropské integrace. Pokud otevřeného okénka nevyužila politicky silná Británie, nenavrhl skutečnou reformu EU a nevyjednala významné ústupky např. v podobě navrácení řady pravomocí z Bruselu na národní úroveň, menší a politicky slabší členské státy to nedokáží s jistotou.

Je smutné, jak tváří v tvář těžko pochopitelné politice evropských elit a jedné evropské krizi za druhou vůbec není připuštěna svobodná a racionální debata o přínosech a nákladech EU jako takové, o potřebě vrátit se v integračním procesu o několik kroků zpět. Tu nechtějí tvůrci evropského super státu a likvidátoři národních států připustit proto, aby „neriskovali“ situaci, že by se Britové či kdokoliv jiný mohl svobodně rozhodnout odejít a ukázat, že je bez EU možné žít.

Michal Mocek
redaktor deníku Právo

Brexit v referendu nejspíše vyšumí a stane se další kapitolou dějin EU, kterou bude pomalu pokrývat prach zapomnění. K žádné katastrofě tedy pravděpodobně nedojde. Nynější dění v Británii může mít na Unii jediný negativní dopad, a to v případě, že i jiné silné státy Unie začnou instrumentálně využívat hrozbu odchodu z EU. S těmi slabými, možná včetně Polska, by se asi nikdo nebavil.

Ale i kdyby Britové hlasovali jinak, než naznačují průzkumy, a vyslovili se pro odchod z EU, nemusí být následkem katastrofa, ať už ekonomická či politická - aspoň z hlediska Unie ne.

Škytající motor evropské integrace by pak v britském případě asi jen zařadil jinou rychlost. Londýn by se mohl z okraje unijního jádra přeparkovat na jinou orbitu, třeba na tu, jež se nazývá Evropský hospodářský prostor (EHP). Jeho členové mají volný přístup na většinu unijního trhu. Platí však za něj absencí jakéhokoli viditelného politického vlivu na unijní rozhodování a také tím, že musí uplatňovat většinu unijního *acquis*, které se schvaluje „o nich bez nich“. Země EHP platí i finančně, třeba formou známých norských fondů.

Drama by nastalo, kdyby britští euroskeptici po úspěchu v referendu trvali na tom, že všechny normy z Bruselu, na něž nemají vliv, jsou pro jejich zemi nepřijatelné, a proto by odmítli i EHP. Anebo kdyby úplně vytláčeni Britů prosadili vlivní partneři v EU.

Takový rozkol by vyvolal krátkodobý chaos na vnitřním trhu a dočasný ekonomický pokles na obou stranách. Vytvořil by však i nové příležitosti a to by mohlo vést k vážným kolizím. Kromě osamostatněného Skotska by to asi nejvíce pocítilo londýnské City. Po úplném odchodu Britů by se v EU rozhořel boj o to, kde bude její nové City, a také o to, jak co nejvíce oslabit londýnské, tou dobou už mimounijní centrum. Až pak by šlo opravdu do tuhého.

Alexandr Tomský
politolog

Měl bych velkou radost, kdyby Británie proti všem prognózám přece jen opustila EU (Evropskou Utopii). Bruselskou mocenskou nomenklaturu a evropský fasádový parlament by její odchod sice nijak zásadně neovlivnil, Utopie je bohužel nereformovatelná, ale nepochybně by posílil odstředivé tendence (euroskeptické strany) po celé Evropě a časem ukázal, že existuje svobodný život, spolupráce a prosperita mimo Unii.

Angličané se obávají, že se jim evropská oligarchie bude chtít pomstít a nadiktuje jim špatné obchodní podmínky, proto jsou v názoru na odchod tolik rozdělení. Obě strany sporu se navzájem zastrašují a líčí budoucnost v Unii i mimo ní v černých barvách, jako by šlo v první řadě o peníze a nikoli o politickou suverenitu. Největší export do Británie má však stagnující Německo a je nepravděpodobné, že si bude chtít poškodit svou obchodní bilanci.

Pro Unii by odchod druhé, nejsilnější a rostoucí ekonomiky v Evropě znamenal jistou ztrátu prestiže a investoři po celém světě, by si museli klást otázku, zda nemají dokonce pragmatičtější Angličané přece jen pravdu, když opouštějí dirigistickou, antiekonomicou Evropu.

V Česku i v Německu převládá názor, že by odchod Británie posílil centralistické a protitržní tendence v Unii, ve skutečnosti ale Angličané v posledních deseti letech prohráli všechna hlasování (72) a pokud měli nějaký vliv, tak nanejvýš zákulisní. Skutečná reforma by přece znamenala zrušit obudnou bruselskou a štrasburskou mašinerii a zavést pragmatickou spolupráci států v nemnohých, skutečně společných zájmech. Génus Evropy nespočíval nikdy v integraci, ve vytvoření impéria, ale v konkurenci jednotlivých států. ■

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Vzestup a pád české pravice: 25 let ODS

V pondělí 25. dubna 2016 uspořádal Institut Václava Klause seminář „Vzestup a pád české pravice: 25 let ODS“. Na panelu vystoupili zástupci tří generací politiků ODS. První generaci zakladatelů reprezentoval Václav Klaus a Miroslav Macek. Druhou generaci politiků, kteří zažili první pád – sarajevský atentát, ze kterého se ODS dokázala rychle vzpamatovat, představovali dva bývalí předsedové významných regionů Ivo Strejček a Boris Šťastný. Jan Skopec, současný předseda středočeské ODS, zastupoval generaci nejmladších politiků. Seminář se konal ve zcela zaplněném sále, kam přišla řada bývalých, ale i současných politiků nejen z řad ODS. Hojná účast, diskuse i účast novinářů a televize doložila, že jde o významné výročí, které si bohužel současné vedení strany nijak výrazně nepřipomíná.

Václav Klaus se věnoval základním idejím, na kterých strana vznikla a které se rovněž promítly do jejího názvu. ODS se definovala jako strana liberálně-konzervativní: liberální v ekonomické oblasti a konzervativní v názoru na tradiční hodnoty uspořádání lidských životů. ODS byla stranou občanskou: stavěla na občanských svobodách, malém, ale silném státu, který chce svobodu a trh chránit a přerozdělovat jen to nejnужnější. ODS byla rovněž stranou demokratickou: boj o demokracii bez přívlastků a elitářských výsad byl zásadní. Ani na tom, že si dala do názvu strana, nebyla náhoda. Šlo o příspěvek do tehdejšího zápasu se světem Václava Havla o samotný charakter našeho politického systému. Usilovala o rehabilitaci klasického parlamentního uspořádání.

Sarajevský atentát v roce 1997 byl podle Václava Klause prvním otevřeným konfliktem normální politické politiky s nepolitickým konceptem tzv. boje s korupcí. Pád Topolánkovi vlády měl podobné souvislosti. Konec Nečasovi vlády byl vítězstvím „Velké protikorupční revoluce“ nad standardní politikou. V minulých dekádách se ODS vydala cestou rozkročení a zamířila do imaginárního politického středu.

Miroslav Macek vysvětloval důvody nečekaného úspěchu české pravice a jejího pozdějšího pádu. Úspěch ovlivnilo příznivé politické klima v Evropě i doma, všeobecná touha občanů po změně a velká očekávání, nepominutelný lídr, jasný, stručný, srozumitelný, pravicový program. Lídr se nevolí, lídr buďto je, nebo není. ODS měla

štěstí, že lídra měla ve Václavu Klausovi. Pád české pravice zavinilo přehnané a široké rozkročení. Macek uvěří v obnovení pravice a pravicové politiky v Česku, až uvidí první seznam zákonů, vyhlášek a státních institucí ke zrušení či silnému zetištění, návrh seškrtnutí skupinových výhod, dotací a veřejných prostředků pro „neziskové“ organizace všeho druhu a navrácení ušetřených peněz do kapes občanů.

Ivo Strejček zkritizoval metamorfózu ODS ve stranu starostenského typu, která postupně akceptovala a legalizovala ve stranickém slovníku slovo „dotace“ a s tím spojený styl uvažování. Mirek Topolánek vnesl do ODS zcela odlišný styl než Václav Klaus. Reprezentoval „pro byznys“ politiku, nikoli

nerreformovatelná a plíživě směřuje mezi malé, neparlamentní strany. ODS ztratila vnitřní demokratické principy. Těžko tak může získat důvěru voličů zpět. Obnova české pravice může přijít prostřednictvím vybudování zcela nového politického subjektu.

Jan Skopec uvedl, že úspěch zaznamenala ODS po svém vzniku díky jasnému a srozumitelnému programu přechodu z komunistického systému do svobodné společnosti s tržní ekonomikou, který jako jediná tehdy nabídla. Oslabovat začala už tím, že se vzdala v koaličních vládách ekonomických resortů, a přišla tak o svoji komparativní výhodu. J. Skopec nicméně uvedl, že ODS budoucnost má. Všechny pokusy ji nahradit skončily neúspěchem.

politiku ideovou. Vždy působil dojmem, že jej detaily nezajímají, podstatná je rychlost a razance. Další jeho chybou bylo prohlášení, že ODS je stranou kmotrů. I proto ODS za Nečasovi vlády akceptovala celospolečenskou atmosféru „boje s korupcí“. Ve vleku koaličních projektů TOP 09 a Věci veřejné neměla odvahu, ale ani potenciál, nabídnout voličům program nezbytných reforem, na které od ní společnost tehdy ještě čekala.

Boris Šťastný vidí příčiny pádu ODS ve ztrátě schopnosti sebereflexe vedení a sebezáchovných mechanismů členské základny. ODS měla šanci na záchranu, ale promarnila ji. V klíčových chvílích nedokázala využít mimořádného potenciálu svého otce zakladatele. Nepřijala jeho vzkazy, že je připraven pomoci. ODS je po 25 letech své existence

ČR potřebuje stranu jako je ODS, která bude hájit svobodu jednotlivce.

Václav Klaus v diskusi uvedl, že ODS je v mnohém ohledu jiná strana, než jakou s Miroslavem Mackem před 25 lety zakládali. Opoziční smlouva bývá dodnes neprávem demonizována. Klaus konstatoval, že název opoziční smlouva mu poradil právě Macek. Jana Bobošíková označila Klausovu vládu za zlatou éru demokracie a tržní ekonomiky. Podle Josefa Raka – člena ČSSD a bývalého člena ODS – jsou poměry ve všech stranách podobné. Podle Miloslava Bednáře by se ODS měla vrátit k české demokratické tradici 19. století. Podle Pavla Řežábka ztratila pravice za posledních 25 let celosvětově, pravicová témata se špatně vysvětlují.

Marek Loužek

RECENZE – NIALL FERGUSON: VELKÝ ROZKLAD

Hana Lipovská
Ekonomicko-správní
fakulta Masarykovy
univerzity

V prosincovém čísle Newsletteru IVK byla v anketě Kniha roku opakovaně zmíněna publikace britského ekonomického historika Nialla Fergusona *Civilizace: Západ a zbytek světa*. V únoru letošního roku vydalo nakladatelství Argo český překlad jeho nejnovější knihy *Velký rozklad: O úpadku institucí a zániku ekonomik* (2016).

Velký rozklad je ve srovnání s předchozími Fergusonovými publikacemi výrazně stručnější. Jednotlivé kapitoly mají povahu samostatných krátkých esejí věnovaných základním institucím, na kterých podle autora stojí západní společnost. V tomto uspořádání knihy čtenář bohužel cítí, že řada textů vznikla přepracováním z původních přednášek. Kapitoly proto nejdou příliš do hloubky, nýbrž zabírají velké množství problémů zároveň. Díky formulacím základních liberálních postojů vůči regulacím, vládnímu dluhu či úpadku právního státu by si však *Velký rozklad* měli pozorně přečíst i tvůrci hospodářských politik.

Úpadek Západu

Západ podle Fergusona nyní *prochází obdobím relativního úpadku, jaký v posledním půltisíciletí nemá obdoby* (str. 46). Příčinu hlubokého úpadku přitom vysvětluje odklonem od kapitalismu, liberalismu a volného trhu. Problémy současné demokracie spatřuje Ferguson v přebujelém sociálním státu. Ten podle něj nepatří k demokracii, kterou si představovali staří Atéňané. V odkazu na Mandevillovu Bajku o včelách Ferguson trefně poznamenává, že *sociální stát vytváří neustále rostoucí počet závislých trubců, které pak dělnice musejí živit* (str. 25).

Příčinu hlubokého úpadku Ferguson vysvětluje odklonem od kapitalismu, liberalismu a volného trhu.

Jako thatcherista a hlasitý kritik Obamovy politiky považuje Ferguson vysoké státní i soukromé dluhy za příznak choroby západní civilizace. Dluhy podle něj nejsou autonomní problém, nýbrž důsledek mnohem závažnějšího selhání institucí. Zcela vyumělkovaně však působí Fergusonův návrh konstrukce *pravidelného generačního vyúčtování* (str. 57), které má přispět k větší transparentnosti mezigeneračních důsledků nynějšího vládního zadlužování.

Velmi záslužný je oproti tomu Fergusonův boj proti permanentním regulátorům. Je to právě regulace, nikoli deregulace, co stojí za úpadkem ekonomik i za akcelerací finančních krizí. Na to, že má finanční krize z roku 2007 kořeny v překomplikované regulaci, že k ní mohutně přispěla opatření tzv. Bazilejských dohod BASEL I a BASEL II, upozorňuje ostatně například Stanislava Janáčková v publikaci *Lesk a bída měnové politiky – Peníze tajemství zbavené?* (Publikace IVK č. 19/2015).

Velmi záslužný je oproti tomu Fergusonův boj proti permanentním regulátorům.

Třetí část knihy je věnována rozporu mezi teoretickým ideálem *právního státu* a jeho praktickou realizací v podobě *státu právníků*. I v České republice můžeme pozorovat, že je preferována *složitost před jednoduchostí, předpisy před vlastním úsudkem a subordinace před osobní a firemní zodpovědností* (str. 68). Bonmot „*jedním z mnoha nepřátel právního státu jsou špatné zákony*“ (str. 69) je bezpochyby pravdivý, nicméně zůstává stále jen bonmotem. Kvalita zákonů je jen obtížně hodnotitelná a měla by být předmětem diskusí právníků, nikoli ekonomů. Ekonomové oproti tomu musejí neustále poukazovat nikoli na nízkou kvalitu práva, ale především na jeho hypertrofii, která souvisí se zmíněnou zálibou západních demokracií v nikdy nekončící regulaci.

Postupné zaostávání

Zejména v současnosti, čtyři roky od prvního vydání knihy, je cenná Fergusonova kritika fanatické víry Západu v exportování demokracie. Zpochybňuje proto *obecně rozšířenou domněnku, že naše západní právní systémy jsou v tak skvělém stavu, že Čína-*

nům stačí okopírovat naše nejlepší postupy – ať už jsou jakékoliv (str. 88). V této souvislosti je užitečné připomenout si dopad „páchní dobra“ a vývozu demokracie na arabské jaro a zprostředkovaně tedy i na dnešní migrační krizi.

Cenná je Fergusonova kritika fanatické víry Západu v exportování demokracie.

Ferguson klade velký důraz na občanskou společnost, ale po podrobnějším přečtení si čtenář uvědomí, že Fergusonem vzývaná občanská společnost není společností NGO-istickou či společností sestávající z různých squatterských Klinik, ale naopak tradiční *společností*. Zatímco v dnešní evropské realitě občanské společnosti požadují, aby se stát staral, reguloval a aktivisticky zasahoval do běžného života svých občanů, v občanské společnosti podle Fergusona se mají sami lidé starat o běžný chod svého sousedství bez intervencí paternalistického státu.

V závěru knihy se ekonomický historik Ferguson neekonomicky dopouští všeobecných prognóz, které – jak je to u podobných textů obvyklé – představují kombinaci extrapolace trendu a věštění z křišťálové koule. Jakkoli je psaní prognóz pro každého autora lákavé, závěr této velmi inspirativní knihy by vyžadoval spíše pokus o návrh řešení našeho přešlapování na místě.

Velký rozklad navázal na předchozí, českému čtenáři dobře známé, Fergusonovy práce. Zatímco jeho *Civilizace* hledala příčiny úspěchu Západu vůči zbytku světa, *Velký rozklad* nachází ve stagnujících západních ekonomikách zárodky zaostávání a úpadku. Velká stagnace Západu zůstává i čtyři roky po vydání anglického originálu stále aktuální. ■

Předplatné na rok 2016

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.
Studentské předplatné 330 Kč.

predplatne@institutvkv.cz